

Regeringen, Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.eu-fonder.28@regeringskansliet.se

Yttrande över Remiss av EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028–2034 CAP och HFVP.

Er beteckning: LI2025/01620

Övergripande

Länsstyrelsen i Kronoberg vill framhålla vikten av att kommande genomförande bör stödja lantbruk i hela Sverige.

Lantbruket har väldigt skiftande förutsättningar i olika delar av landet. För att kunna stimulera ökad produktion och robusthet i livsmedelsproduktionen i alla delar av landet behöver stöden anpassas efter de regionala utmaningar som finns för lantbruken. Detta för att ge största möjliga effekt med att uppnå målen i livsmedelsstrategin.

Det kan exempelvis innebära olika stödnivåer eller andra anpassningar utifrån regionala förutsättningar och behov, men inriktningen om förenklingar av stödets utformning och villkor för stödsökande bör ha stor vikt.

Det är mycket viktigt med en bra definition av aktiv lantbrukare för att minska inlåsningseffekten för unga och äldre som vill utveckla sin livsmedelsproduktion. Ett aktivt brukande skulle kunna vara ett generellt grundkrav för att söka direktstöd och djurhållning krav för miljöersättningar för betesmarker.

Det är viktigt att budgeten för programmet blir tillräckligt stor, eftersom allt fler mål med jordbrukspolitiken tillkommer som tex. beredskap. Stödsystemet kan i så fall med fördel utvecklas för beredskap och med möjligheter för att kunna justeras under programperioden om det blir omvärldsförändringar som påverkar lantbruket. De fyra nordligaste länen har på ett tydligt sätt beskrivit

de utmaningar som finns i den delen av landet i särskild skrivelse till Jordbruksverket och Regeringskansliet. Andra delar av landet har andra utmaningar.

Kronoberg har exempelvis landets minsta genomsnittliga skifte, endast drygt 1 ha i genomsnitt. Fastigheterna är överlag små och brukandet medför oftast kontakter med väldigt många markägare. Vi har kött- och mjölkproducenter som brukar flera hundra skiften spridda över stor geografi. Storleksrationalisering har skett även här, men naturliga förutsättningar med små spridda skiften ger en stor konkurrensnackdel här gentemot i bättre jordbruksbygder. Länsstyrelsen skulle gärna vilja se stöd för litet skifte med tydligt krav på aktiv produktion.

Länsstyrelsen i Kronoberg framhåller därför även vikten av att det ska kunna bedrivas lönsamt jordbruk på alla nivåer, såväl stora som små lantbruk behövs. Länsstyrelserna ser att stöden bör utformas så att även mindre gårdar kan uppnå lönsamhet.

Länsstyrelsen ser en större risk i att införa ett särskilt stöd för små lantbruksföretag med stödnivå om maximalt 3000 euro om inte kravet på aktivt brukade skärps jämfört med idag. Mindre fastigheter med 5-10 ha som är vanliga i Kronobergs län blir omöjliga för arrendemarknaden om markägare utan aktiv djurhållning kan söka stödet själv.

Den jordbrukspolitik som nu genomförs har bidragit till en tydlig storleksrationalisering i lantbruket och mindre och mellanstora gårdar har fått svårare att överleva. En blandning av större och mindre gårdar innebär ökad robusthet i livsmedelsproduktionen och bidrar därmed till bättre livsmedelsberedskap för Sverige.

Investeringsstöden har i nuvarande programperiod drivit på storleksrationaliseringen eftersom lönsamma större företag ofta prioriterats. Ur beredskapsperspektiv och för att hålla betesmarker och små åkrar i skogs- och mellanbygd öppna, skulle Länsstyrelsen gärna se mer satsning på investeringsstöd till gårdar av olika storlek som vill investera i köttproduktion med betande djur.

Länsstyrelsen ser positivt på att förordningarna inte är särskilt detaljerade. Det är viktigt att detta hålls i även i de kommande delegerande akterna från Kommissionen och annan lagstiftning. Det

gäller även för Sveriges eget arbete med att ta fram förordningar och föreskrifter.

De regler som tas fram ska ha ett tydligt syfte som gör det enklare att förstå vilka krav som ställs och hur det ska gå till att leva upp till dessa.

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och säkerhet för perioden 2028–2034 och om ändring av förordning (EU) 2023/955 och förordning (EU, Euratom) 2024/2509

Länsstyrelsen ser positivt på nytänkandet i och de möjligheter som den nya modellen med en enda fond med till delar öronmärkta medel skapar, vad gäller samordning och synergier mellan olika politik- och åtgärdsområden både avseende genomförande av åtgärder och samordna administration. Länsstyrelserna är utifrån vårt uppdrag gärna behjälpliga med kunskap och erfarenheter kring behov och möjligheter regionalt kopplat till administration och samordning mellan myndigheter.

Artikel 21

Det är positivt att det uttrycks att lokala och regionala myndigheter ska vara med i arbetet med förberedelser och implementering av NRP. Den kunskap som länsstyrelserna besitter på den nivån kan ha stor betydelse. Utmaningarna ser lite olika ut i olika delar av landet och lösningarna kan därför behöva variera för att nå målen.

Artikel 36.3

Införandet av förenklade kostnadsalternativ, FKA, för investeringar under 100 000 EUR inom CAP och 400 000 EUR för andra åtgärder inom NRP har potential att bli en betydande förenkling, såväl för stödsökande som handläggande myndigheter.

Utformningen av FKA kommer att behöva balanseras mellan enkelhet och behoven i investeringarna, som kan variera.

Det behöver finnas möjligheter att under pågående programperiod justera FKA så att det följer kostnadsutvecklingen. Om det inte blir möjligt kan det riskera att sätta FKA inte speglar de verkliga kostnaderna för företagen över tid. Det kan i förlängningen bli en hämmande faktor för nödvändiga investeringar.

Det behöver även vara möjligt att anpassa FKA till förutsättningar för olika grupper, exempelvis unga och kvinnor, men också för att göra anpassningar till regionala skillnader i landet.

Artikel 51.g

Förslaget om mål för handläggningstider för utbetalningar på 80 dagar är en kraftig skärpning gentemot dagens, som ligger på 120, men det är en förändring i rätt riktning. En nyckel för att det ska vara realistiskt och genomförbart är de obligatoriska förenklade kostnadsalternativen som har stor potential att förenkla för både de som söker stöd och handläggande myndigheter.

En faktor som förlänger handläggningstider idag och orsakar administrativ börda för sökande är det detaljerade redovisningsmaterial som behöver skickas in vid ansökan om utbetalning. För att kunna åstadkomma verklig förenkling behöver kraven på redovisning kopplat till utbetalning förändras och förenklas. Därför är det särskilt viktigt att beakta sekundärlagstiftningen så att den inte förtar intentionerna i Kommissionens förenklingsarbete.

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fastställande av villkoren för genomförandet av unionens stöd till den gemensamma jordbrukspolitiken för perioden 2028– 2034 (COM/2025/560)

Förslaget innehåller en hel del stödformer som ska vara obligatoriska för medlemsstaterna. Ett stort antal obligatoriska stödformer kan leda till låga ersättningsnivåer för vart och ett av stöden beroende på hur Sverige väljer att fördela nationellt kuvert eller tillföra nationell medfinansiering. Ett stort antal stödformer innebär även en ökad administration för myndigheterna eftersom fler ärenden behöver handläggas och kontrolleras. Den administrativa bördan för lantbrukarna som söker stöd ökar också med ett större antal stödformer.

Om möjligt bör några föreslagna stödformer vara möjliga att införa först då de har identifierats som lämpliga åtgärder för att möta en medlemsstats utmaningar inom lantbruket. Genom färre stödformer bör medlemsstaten få ett bättre verktyg för att prioritera och fördela stöd till åtgärder som ger tydligast och bäst effekt.

Det är positivt med den tydliga satsningen på generationsskiften, förutsatt att detta inte begränsas till skiften inom släkt. Det är viktigt att stödmöjligheterna utformas så att ägarskiften stimuleras. Målet behöver inriktas på att föryngra och bredda ägandet. Dagens definition av unga lantbrukare behöver ses över när det gäller åldersgränsen.

Förslaget om startpaket är lovande liksom förslaget om att finansiera avbyttjänst. Det senare har potential till att öka attraktiviteten i lantbruksföretagandet genom att det skapar en möjlighet till bättre sociala livsvillkor.

Artikel 3

Avseende reglerna för förvaltning av gårdar så ser länsstyrelserna behovet av att de krav som går utöver svensk lagstiftning formuleras på ett enkelt och för lantbrukaren tydligt sätt.

Artikel 6

Förslaget om gradvis avtagande arealbaserat inkomststöd är en komplicerad fråga eftersom företagsstrukturen är så olika mellan medlemsländer. Det är även länsstyrelsernas bild att för att uppnå en ökad livsmedelsproduktion och mera robust livsmedelskedja, så behövs alla typer av gårdar.

Förslaget med takbelopp på 100 000 EUR samt nedtrappning på stöd över 20 000 EUR av inkomststödet är för lågt satta. Systemet riskerar att hämma företagsutveckling samt leda till onödig uppdelning av företag. Medlemsstaterna bör få möjlighet att sätta egna gränser för tak och trappa. För utpekade grupper så som unga med flera, bör det vara möjligt att sätta separata nivåer. Medlemsstaterna bör även ha möjlighet att se till att införandet sker över tid för att inte skapa onödigt tvära kast för företagen.

Länsstyrelsen i Kronoberg menar att det är tveksamt att undanta pensionärer från möjligheter att söka stöd. Det finns brist på yngre i främst skogsbygderna som vill ta över och utveckla företag. Det

innebär risk för fler nedlagda gårdar och fler igenvuxna marker i de delarna av länet. Åldern behöver heller inte säga något om hur aktivt lantbruket bedrivs. Lantbruket ska inte behandlas annorlunda än andra branscher när det gäller regler kopplat till företagande kontra pensionsuttag. Fokus bör istället vara aktivt brukande oavsett förutsättningar.

Det är därför önskvärt att undantaget inte blir obligatoriskt utan frivilligt att införa. Om det ändå införs är det bra att det införs senare än 2028.

Artikel 14

Länsstyrelsen i Kronoberg bedömer att ett höjt startstöd, både vad avser själva stödnivån och den totala budgeten för stödformen är centralt för att stimulera nystartande och övertagande av företag och därmed en ökad och mer robust livsmedelsproduktion.

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS
FÖRORDNING om fastställande för perioden 2028–
2034 av villkoren för genomförandet av unionens stöd
till den gemensamma fiskeripolitiken, till europeiska
världshavspakten och till unionens havs- och
vattenbrukspolitik som en del av Nationella och
regionala partnerskapsfonden som fastställs i
förordning (EU) [NRPfonden] (COM/2025/559)

Förordningen innehåller inte så mycket styrning, vilket ger medlemsstaterna möjligheter att utveckla stödformerna utifrån sina behov. Fokus för stödutformningen bör vara att stimulera utveckling av befintliga och nya företag.

Det är positivt att det ges möjligheter att främja generationsväxling inom de blå näringarna.

Konsekvenser för en hållbar utveckling i länet

Hela grundtanken med EU:s gemensamma jordbrukspolitik är att bidra till en hållbar utveckling inom de olika dimensionerna.

Miljömässiga konsekvenser

De miljömässiga konsekvenserna för länet blir positiva genom ett ökat fokus på hållbara produktionsmetoder. Genom bättre utnyttjande av betesmark och effektivare resurshantering kan länet bidra till att minska klimatpåverkan och bevara den biologiska mångfalden.

Ekonomiska konsekvenser

De ekonomiska konsekvenserna för länet innebär stärkt konkurrenskraft för länets lantbruksföretag genom ökade satsningar på unga och investeringsmöjligheter för små företag. Detta skulle kunna leda till ökad lönsamhet, fler arbetstillfällen, ökad andel ägarskiften, samtidigt som det bidrar till ökad trygghet för livsmedelsförsörjningen i länet.

Konsekvenser för social hållbarhet

Konsekvenserna för social hållbarhet i länet skulle bidra till stärkta lokalsamhällen genom fler arbetstillfällen och ökad livsmedelsförsörjning. Genom att stödja tex. system med avbytartjänst för lantbrukare skapas förutsättningar för en mer resilient landsbygd, där både social trygghet och ekonomisk trygghet går hand i hand.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsråd Carin Lamme Lindh med landsbygdsdirektör Stefan Carlsson som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.